

วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ด้านการนิเทศการศึกษา

การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการประเมินผล
การเรียนรู้ ตามสภาพจริงของครูสู่การพัฒนาผู้เรียน

นางสาวจิณัฐตา วรรณเกษม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3
กระทรวงศึกษาธิการ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีปฏิบัติที่ดีด้านการนิเทศการศึกษา

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ของครูผู้พัฒนาผู้เรียน
นางสาวจิณัฐตา วรณเกษมศึกษานิเทศก์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

การปฏิบัติงานที่ดีของศึกษานิเทศก์ด้านการนิเทศการศึกษา อย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องมีผลดีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูผู้พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ด้านการนิเทศการศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงของครูผู้พัฒนาผู้เรียน ได้สังเคราะห์แนวคิด หลักการ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และการนิเทศการศึกษาเพื่อนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. การวิเคราะห์บริบทและกรอบแนวคิดการพัฒนา
2. กระบวนการสร้างและการพัฒนาวิธีปฏิบัติที่ดี
3. ผลของวิธีปฏิบัติที่ดี
4. การนำไปใช้และการขยายผล กระบวนการพัฒนาการนิเทศวิธีปฏิบัติที่ดีแต่ละองค์ประกอบ น าเสนอ

เป็น 4 ตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์บริบทและกรอบแนวคิดการพัฒนา

1.1 การวิเคราะห์บริบท

จากการศึกษาผลการดำเนินงานด้านคุณภาพการจัดการศึกษาปีงบประมาณ 2562 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กำหนดให้มีการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิชาหลักเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 3 และเพิ่มศักยภาพผู้เรียนด้านภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และภาษาอังกฤษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 และสถานศึกษาในสังกัด ได้นำนโยบายไปปฏิบัติโดยจัดท าโครงการรองรับ กำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติที่ชัดเจนรวมทั้งได้ดำเนินการอย่างเต็ม ความสามารถ แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก็ยังไม่เพิ่มขึ้นตามเป้าหมายประกอบกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้ประเมินภายนอกรอบที่ 3 พบว่าสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการประเมินจ านวน 7,985 แห่ง ได้รับการรับรอง 5,690 แห่ง และไม่ได้รับการรับรอง 2,295 แห่งเหตุผลที่ไม่ได้รับการรับรองเนื่องจากไม่ผ่านการประเมินในตัวบ่งชี้พื้นฐานที่ 5 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน คือ มีคะแนนการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) อยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าระดับประเทศ

จากการศึกษารายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2556 ฉบับที่ 5 ค่าสถิติระดับเขตพื้นที่แยกตามสาระการเรียนรู้ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ พบว่า สาระการเรียนรู้ที่เขตพื้นที่ควรเร่งพัฒนาเนื่องจากคะแนนเฉลี่ยของเขตพื้นที่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ได้แก่ สาระพีชคณิต สาระการวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น และสาระจ านวนและการด าเนินการ และเมื่อศึกษารายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 ฉบับที่ 2 ค่าสถิติระดับเขตพื้นที่แยกตามมาตรฐานการเรียนรู้ของ

ส นานงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ พบว่า มาตรฐานการเรียนรู้ ที่เขตพื้นที่ควรเร่งพัฒนาเนื่องจากคะแนนเฉลี่ยของเขตพื้นที่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ได้แก่ มาตรฐาน ว 4.2 มาตรฐาน ว 4.1 มาตรฐาน ว 5.1 มาตรฐาน ว 1.2 มาตรฐาน ว 2.1 และมาตรฐาน ว 1.4

จากการศึกษารายงานดังกล่าวได้้น ผลมาวิเคราะห์จัดระดับคุณภาพของโรงเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ ; วิทยาศาสตร์ โดยใช้เกณฑ์ในการแบ่งระดับกลุ่มดีมาก (โรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ใน 25 อันดับแรก) กลุ่มดี (โรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนของประเทศแต่ไม่ได้อยู่ใน 25 อันดับแรก) กลุ่มพอใช้ (โรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนของประเทศแต่ไม่ได้อยู่ใน 25 อันดับสุดท้าย) และกลุ่มปรับปรุง (โรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ใน 25 อันดับสุดท้าย) ทั้งนี้โรงเรียนที่อยู่ในกลุ่มดีมากและกลุ่มดี ให้ด ารงสภาพผลสัมฤทธิ์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักให้สูงกว่าร้อยละ 50 ยกระดับผลสัมฤทธิ์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 3 และเป็นต้นแบบเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน ส่วนกลุ่มพอใช้ ให้ยกระดับผลสัมฤทธิ์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักให้สูงกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ และเพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างน้อยร้อยละ 3 และกลุ่มปรับปรุง ให้ยกระดับผลสัมฤทธิ์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักให้เพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างน้อย ร้อยละ 3 จากการด าเนินการดังกล่าว ส นานงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ได้ก าหนดนโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับจุดเน้นด้าน ผู้เรียนของสพฐ.ที่มุ่งให้นักเรียนมีสมรรถนะส าคัญสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระหลักเพิ่มขึ้นเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 ด้วยการก าหนดนโยบายการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ปี การศึกษา 2563 ให้สูงขึ้นร้อยละ 5 โดยให้โรงเรียนจัดทำ บันทึกข้อตกลง (MOU) กับส นานงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 เรื่อง การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการสอบ O-NET ปี การศึกษา 2563 ดังนั้น โรงเรียนกลุ่มปรับปรุงในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่คะแนนเฉลี่ยอยู่ใน 25 อันดับ สุดท้าย จ านวน 25 โรงเรียน จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องพัฒนาเร่งด่วน

จากการนิเทศ ติดตาม ผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 ของส นานงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า การ ด าเนินการพัฒนาในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกันทั้งกระบวนการด้านหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การ วัดและประเมินผลที่ด าเนินการควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นวิธีการประเมินที่ช่วยส่งเสริมให้ คุณภาพการศึกษาบรรลุเป้าหมายส าคัญ คือ การประเมินเพื่อช่วยเหลือนักเรียนซึ่งกระท าควบคู่กับการ ประเมิน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน (Improve student learning) โดยครูต้องกระท าอย่างต่อเนื่องทั้ง ก่อน ระหว่าง และหลังเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ แต่ปัญหาส าคัญในการประเมินผลการเรียนรู้ สรุปล ะเอียด ส าคัญได้ คือ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ส่วนใหญ่เน้นวัดความรู้ก านหนดจุดมุ่งหมายการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ไม่ ชัดเจนแยกส่วนกับกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินความรู้ ความคิด โดยใช้แบบทดสอบมากกว่าการ วัดและประเมินที่เกิดขึ้นตามสภาพจริง (Authentic assessment) ผู้บริหาร โรงเรียนและครูให้ความสนใจในเรื่อง การวัดและประเมินเชิงก ากับติดตามและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาที่ใช้ คะแนนเฉลี่ยจากการวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้เป็นเครื่องบ่งชี้ความส าเร็จในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ทั้งนี้การประเมินมีส่วนส าคัญในการ จัดการเรียนรู้ทุกเวลาในห้องเรียน การประเมินเกิดขึ้นเสมอ เพราะครูต้อง ตั้งค าดถามกระตุ้นย้่วยผู้เรียนให้แสดง ความคิดความสามารถ การตั้งค าดถามที่ดีเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งที่ผู้สอน ในปัจจุบันควรได้รับการเพิ่มพูนทักษะ โดยการตั้งค าดถามกระตุ้นการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างกระบวนการคิดที่ น ำไปสู่การวางแผนการแก้ปัญหา และการ สร้างสรรค์ช่วยกระตุ้นการคิด ชั้นสูงของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี การตั้งค าดถามที่ดีต้องเป็นค าดถามส่งเสริมการเรียนรู้ และทรงพลัง (Power questions) ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และ แก้ปัญหา ตลอดจนค าดถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด ความสงสัยและเกิดค าดถามในการเรียนรู้ต่อไป การให้ผล ย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ (Creative feedback) จะเป็ นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ได้เป็นอย่างดี หลังจากตั้งค าดถามกระตุ้นย้่วยผู้เรียนแล้ว การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนใน 3 ลักษณะ ได้แก่ การให้ข้อมูลกระตุ้นการเรียนรู้ (Feed - up) การให้ข้อมูล ย้อนกลับ (Feedback) และการให้ข้อมูลเพื่อการ เรียนรู้ต่อยอด (Feed - forward) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ผู้เรียน ตระหนักในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและให้ ความส าคัญกับการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียน

(Improve student learning) การประเมิน เพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) และใช้การประเมินเป็น เครื่องมือการเรียนรู้ (Assessment as Learning)

ดังนั้น กลยุทธ์สำคัญในการนิเทศการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เป็นการ ดำเนิน การที่เป็นระบบโดยความร่วมมือกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศเพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่ ส่งเสริม การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงของครูผู้พัฒนาผู้เรียน ส สำหรับรูปแบบการนิเทศการจัดการ เรียนรู้มี หลายรูปแบบ ซึ่งจากการศึกษารูปแบบและเทคนิคการนิเทศแบบต่าง ๆ พบว่า รูปแบบเพื่อการ พัฒนาการจัดการ เรียนรู้มีหลายรูปแบบ การจะนำมาใช้เพื่อช่วยให้ครูเกิดการพัฒนาวิชาชีพที่ส่งผลต่อการ พัฒนาการยกระดับ คุณภาพการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน ดังนั้นรูปแบบการนิเทศ ที่จะพัฒนาขึ้นในการ วิจัยครั้งนี้ จึงต้องเป็นรูปแบบที่สนองด้านความต้องการและความแตกต่างของครูในการ จัดการเรียนรู้ที่เน้นการ ประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงแทนการประเมินเพื่อตรวจสอบการเรียนรู้ ซึ่ง ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทส าคัญในการสร้างให้ผู้เรียนเกิดการรู้คิด และตระหนักรู้ รูปแบบการสอนที่ครูจัด ให้กับผู้เรียนต้องสามารถน ำพา ผู้เรียนไปยังจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายในการเรียน การชี้แนะ การ สะท้อนผลการเรียนกลับไปยังผู้เรียน ตลอดจนการแนะนำ แนวทางในการต่อยอด ล้วนเป็นเทคนิควิธีที่ครูจะ ส่งผ่านโดยการตั้งค าดถาม ดังนั้น บทบาท ของครูผู้สอนในโลกแห่งการเรียนรู้ยุคใหม่จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนจาก ผู้ที่ท ำหน้าที่ให้ข้อมูล เนื้อหาสาระ ให้ค ำตอบที่ถูกต้องเป็นผู้สอนที่ใช้การโค้ชให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็ม ตามศักยภาพ ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการ นิเทศเพื่อส่งเสริมการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงของครูผู้ การพัฒนาผู้เรียน จึงควรอยู่บนแนวคิด ทฤษฎีที่ เกี่ยวกับการนิเทศการสอนแบบหลากหลายวิธีการ การ ออกแบบและพัฒนารูปแบบการนิเทศด้วยวิธีเชิงระบบ โดยประยุกต์ใช้ ADDIE Model ตามแนวคิดของ เควิน ครูส (Kevin Kruse, 2008 :1) ร่วมกับกรอบการวิจัยและ พัฒนา (Research and Development) โดยมี วัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์

การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงของครูผู้พัฒนา ผู้เรียน มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1) เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงของครูผู้พัฒนา ผู้เรียน

2) เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงของ ครูผู้ การพัฒนาผู้เรียน ด้วยวิธีการดังนี้

2.1) ประเมินความสามารถการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ของครูผู้พัฒนาผู้เรียนของครูผู้รับการนิเทศ

2.2) ประเมินความพึงพอใจของครูผู้รับการนิเทศที่มีต่อรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการ ประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงของครูผู้พัฒนาผู้เรียน

2.3) ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กรอบแนวคิดในการพัฒนา

การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงของครูผู้พัฒนา ผู้เรียน ในครั้งนี้ได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบแนวคิดของการพัฒนาดังต่อไปนี้

1 หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา (R&D : Research and Development)

2 หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการออกแบบการสอนเชิงระบบ

3 หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา

4 หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

จากการศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริม การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงของครูผู้พัฒนาผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบของ กระบวนการ นิเทศการจัดการเรียนรู้ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการออกแบบการสอนเชิงระบบ ADDIE Model ตามแนวคิดของ เควิน ครูส (Kevin Kruse, 2008 :1) ร่วมกับกรอบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) กำหนด ขั้นตอนการวิจัยพัฒนารูปแบบการนิเทศ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) = Research : (R1) เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล พื้นฐาน เกี่ยวกับสิ่งที่คาดหวังและสภาพจริงที่ปรากฏจากนโยบายและเป้าหมาย การนิเทศการสอน การพัฒนาครู และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของส านักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และส านักงานเขต พื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาภาพลิสันธุ์ เขต 3 ศึกษา วิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบเชิง ระบบ การนิเทศการสอน การจัดการเรียนรู้ด้านการประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การประเมินผลการ เรียนรู้ ตามสภาพจริง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์ผลการศึกษารูปแบบการนิเทศแบบต่าง ๆ ที่ คาดหวังจาก การใช้รูปแบบการนิเทศการสอน

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบการนิเทศ (Design and Development) = Development : (D1) เป็นการออกแบบและพัฒนาควบคู่กันไปด้วยการน าผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ใน ขั้นที่ 1 มาระบุเป้าหมาย ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ในการใช้รูปแบบการนิเทศ ออกแบบรูปแบบการนิเทศ (Design) และน าดันแบบรูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นตามหลักการแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องไปตรวจสอบ ความ สมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีและการน าไปปฏิบัติ โดยผู้เชี่ยวชาญ แล้วปรับปรุงแก้ไขรูปแบบเพื่อจะน าไปใช้ การ พัฒนา (Development)

ขั้นตอนที่ 3 การน ารูปแบบการนิเทศไปใช้ (Implementation) = Research : (R2) เป็นการน าดันแบบรูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นในขั้นตอนที่ 2 ไปใช้ตามแบบแผนการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) แบบกลุ่มตัวอย่างเดียว มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design) ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการนิเทศ (Evaluation) = Development : (D2) เป็นขั้นการ ประเมินผลเพื่อยืนยันผลของการน าไปใช้จากครูกกลุ่มตัวอย่าง สังเคราะห์ข้อมูลและปรับปรุง รูปแบบการนิเทศให้ เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น